לקט...

אדמונד ספרא

פרסום ראשון: סיפורו המלא של אדמונד ספרא, בנקאי בן בנקאי, אחד היהודים העשירים בעולם, בעל אחד הבנקים הפרטיים הגדולים בעולם. האיש שחי בין ברזיל לשוויץ, מבקר בישראל בעילום שם, שווה מיליארד $

אלעזר לוין

מדברים שם בניב האלבי

כוכבם של בני ספרא דרך בברזיל למן הרגע שיסדו את הבנק הראשון. אלפי יהודים וערבים, יוצאי סוריה ולבנון, שמחו לגלות שבסאו־פאולו יש בנק, שבו דוברים המנהלים והעובדים בשפתם, בניב האלבי המקורי, ושאפשר לסמוך עליהם. פקדונות בעשרות מיליוני קרוזיירו החלו לזרום לבנק, ואפשרו את צמיחתו המהירה. הרווחים היו כה גדולים עד שכבר ב־1956, שנה אחת לאחר ייסוד הבנק המשפחתי הראשון, יכלו בני ספרא להעביר חלק מהרווחים לז'נבה, וליסד שם את טרייד דיוולופמנט בנק, שברבות הימים הפך לאחד הבנקים הפרטיים העשירים והגדולים בעולם.

חדשות של חג, י"ד אדר, 1.4.88

עיסקת המטבעות האוסטריים

הוא נולד בביירות ב־1931, עם כפית של בנקאי בפה. משפחת ספרא עסקה במשך ארבעה דורות בבנקאות. במאה ה־19 היה בסיסה בחאלב, והבנק הפרטי שלה מימן את סחר השיירות בין עיראק לסוריה. ב־1918, כאשר התמוטטה האימפריה הטורקית, עברה המשפחה לביירות ויסדה שם בנק פרטי, בנק דה קרדיט נאסיונל, שהפך עד מהרה לאחד הבנקים הפרטיים הגדולים בביירות. אדמונד הצעיר סיים את לימודי בית־ספר תיכון בביירות בגיל 16 (לפי מקור אחר, היה אז בן 18) ויצא בשליחות אביו, יעקב, בעליו של הבנק הלבנוני, למילנו. הנער נורק ישר למרכז הפיננסי הגדול של איטליה, שהיה אז בשלבי התארגנות והתאוששות, אחרי מלחמת העולם השנייה. מהר מאוד התגלה, שהאב לא טעה בבחירתו. אדמונד הפך תוך זמן קצר לסוחר ממולח במטבעות זהב ובמטבעות הבינלאומיים העיקריים.

תלת־קיום בארגנטינה

כתב "הארץ" פוגש את ד"ר ראובן ברכה, נשיא בנקו מאיו בארגנטינה, מראשי הקהילה היהודית והחלבית בבואנוס איירס, וממייסדי המרכז למורשת אר"ץ.
הדברים מובאים מכתבה שפורסמה בעיתון הארץ 24.12.89 והם מבטאים דעת כותבם בלבד.

מאת עקיבא אלדר

מישהו קילקל לראובן ברכה, בנקאי רב־פעלים ומנהיג עולה ביהדות ארגנטינה, את קבלת הפנים לנשיא חיים הרצוג בנמל־התעופה של בואנוס איירס. למחרת, כמשרדו הצנוע ב"בנקו מאיו", בנק השוכת ממלאכה (ובהיתר ממשלתי) במוקדי ישראל, שאל ד"ר ברכה אם שמתי לב לכך שילדי בתי־הספר נופפו כלפי הנשיא בדגלי כחול־לבן ומגן דוד – אך לא כחול־לבן ושמש קטנה של ארגנטינה.

זאת היתה טעות דיפלומטית, אמר מנהיג הקהילה הספרדית, ורמז על עמיתיו האשכנזים. "עלינו להיות יותר זהירים ולכבד את ארגנטינה. לנו, לספרדים, יש ניסיון עשיר של חיים בין הגויים. הגלות שלנו היא עניין של בחירה חופשית, וזה מחייב גם דפוס חדש של יחסים עם ישראל".

כשדיבר הנשיא הרצוג על מרכזיותה של ישראל בהוויה היהודית, אמר ברכה שהדבר מקובל עליו, אבל גם מטיל על ישראל אחריות גדולה כלפי הגולה. הוא התכוון, מן הסתם, לעצבנות התוקפת את יהודי ארגנטינה, הקהילה החמישית בגודלה בעולם, כל אימת שישראלי חשוב מגיע לבואנוס איירס כדי לקרוא לבניהם "לבוא הביתה".

יהדות אמריקה הלטינית, קהילה שְבֵעה ברובה, רוצה את הבנים קרוב לפנטהאוס. "זה מאוד לא נוח לנו ששרים ישראלים מכריזים שהם יוצאים לארגנטינה להביא יהודים", אומר ברכה.

גם שם מרימה האנטישמיות ראש. ערב ביקורו של הרצוג פורסם בבואנוס איירס שמנהל המכס, מרדכי ברקת, גייס שני תריסר רואי חשבון בקרב בוגרי האוניברסיטאות בארגנטינה, והיו שם טענות שהממשלה מממנת את הלימודים וישראל קוטפת את הפירות. הנשיא הקודם, ראול אלפונסין, אמר פעם ליצחק שמיר שביקש ממנו לסייע לעניין העלייה: "שכח מזה, היהודים שלנו הם ארגנטינאים לכל דבר".

כשפינה אלפונסין את כיסאו לקרלוס מנם, מוסלמי ממוצא סורי שהתנצר משיקולים אלקטורליים (אישתו ורוב בני משפחתו נשארו מוסלמים נאמנים), אחזה חרדה את יהודי ארגנטינה. אלפים נרשמו לעלייה, ובישראל כבר התחילו

> יהודי ארגנטינה לא ממהרים לעלות. מצבם הכלכלי טוב והנשיא מנם מבין, לדבריהם, שהם בשבילו בבחינת דרכון לעולם החופשי

לספור את המוני האוקראמים, השמנת של הגולה. ברכה אומר, שביקורו של הרצוג משמש למנם מעין דרכון לעולם החופשי: "הם סובלים מרגשי אשמה בעניין האנטישמיות, והביקור יהיה בשבילו הוכחה שארגנטינה אינה נגועה במכה הזאת". ברכה מאמין, שהנשיא מנם מבין שמה שטוב ליהודים טוב לארגנטינה, ומוסיף לתלת־קיום בשלום: ארגנטינה־יהודים־ישראל.

שנת 89' היתה שנת שיא בעלייה מארגנטינה (2,000 איש לעומת 1,600 אשתקד). לא בזכות התרחבות הצלע הישראלית במשולש, אלא בשל הצטמקות הצלע הארגנטינית, בעיקר הצטמקות כלכלית. אנשי העלייה בבואנוס איירס מעריכים, שהצלחת תוכניתו הכלכלית של מנם (הסיכויים אינם מזהירים) תשאיר את היהודים שם.

היהודים עוקבים בסקרנות אחר התחבטויותיה של ישראל בקליטתם של אלפי העולים מברית־המועצות ומאתיופיה, קהילות שבהשוואה אליהן יהדות ארגנטינה היא יהדות רווחה. בתחרות על משאבי הקליטה ידם של שליחי העלייה באמריקה הלטינית על התחתונה, גם במשאבים לעידוד העלייה. הממסד הישראלי מעדיף לשלוח מקורבים לבלות כמה שנות רווחה באמריקה הצפונית, אם כי מארה"ב עלו אשתקד רק 1,100 איש. בכל יבשת אמריקה הלטינית פעילים כעשרה שליחי עלייה. כל אחד מהם מנהל בממוצע 130 תיקים פעילים. אריה רגני, ראש מחלקת העלייה באמל"ט, טוען שהורים שם אינם עומדים בתור עם המזוודות ליד משרדי הסוכנות. "לא מגרשים ולא מכים אותם כאן", הוא אומר.

הבנק של ראובן ברכה מקצה חלק ניכר מרווחיו לפעילות חברתית, ותרבותית, והוא מחזיק אפילו תזמורת קאמרית. להקות המחול והזמר של הקהילה היהודית בבואנוס איירס, שהופיעו לפני הנשיא הרצוג, ריגשו את הישראלים שליוו את הרצוג, אבל מרגם מייצג של יהדות ארגנטינה לא היה שם.

ממסמך שחילקה לנו שגרירות ישראל בבואנוס איירס ציננו מעט את ההתלהבות. מתברר, שרבים מהרקדנים הצעירים ישכחו את צעדי ה"הורה" משיגיעו בעוד שנתיים־שלוש לאוניברסיטה. "האופוריה שמילאה את הקהילה היהודית לאחר ניצחון הדמוקרטיה מוליכה צעירים רבים לפני הפוליטיקה ומרחיקה אותם על ידי כך מהיהדות", נאמר במסמך, "לקהילה אין די עוסק אידיאולוגי או כוח משיכה ארגוני חברתי כדי לשמור על הנחלת היהדות. מוסדות הקהילה מפולגים ובמידה רבה – אנכרוניסטיים. הסכסוכים האישיים מונעים ליכוד רעיוני־יהודי ואינם מהווים כוח משיכה לאינטלקטואלים ואנשי אקדמיה או אמנות יהודים. הקהילה הציונית עצמה, למרות השנים ספורים, אינה מצוידת בכוח הדרוש".

מדד לסקיעתה של יהדות אמריקה הלטינית הוא מספר הקבורות בבתי־הקברות היהודיים. השליח רגני, יוצא אמריקה הלטינית, מעיר שעד לאחרונה היו בנים יהודים מוכנים לשקע בחוכות כדי לקבור את הוריהם בקבר יהודי. עכשיו שיעור נישואי התערובת עלה בהתמדה. סקר שנעשה בעיר שדה קטנה מלמד, שאחד מכל שני יהודים נישא לגוי או לגויה. 75% מהיהודים עד גיל 35 נשואים לגויים.

נתוני קליטתם של יוצאי אמריקה הלטינית בישראל מלמדים, לעומת זאת, עד כמה יש להצטער על המצב הזה. חמש מאות משפחות שהתערו בכרמיאל, בנצרת־עלית ובמגרלי העמק תרמו לשינוי מאזן האוכלוסין בגליל. הדיווחים על הצלחת קליטתם של יהודי ארגנטינה עודדו את העיתון החשוב "קלרין" לרווח בעמודו הראשון על הצהרת שר הקליטה, יצחק פרץ, על מחסור בדירות עקב גל העלייה מקהילות המצוקה.

האם צריך להגדיר את קהילת אמריקה הלטינית, כחצי מיליון יהודים, "יהדות מצוקה" כדי למשוך אותם לכאן? ואולי, כמו שאמר ראובן ברכה, מוטב להניח להם לנפנף בשני רגלים ולהמרה יחד של מי תהיה על העליונה.

24.12.89 הארץ 11

כנס הבר־מצווה של קרן המלגות איס"ף

מאת מופרנו

בבית "בני ברית" בת"א נערך כנס שבו הובעה תודה והערכה לקרן מילגות לסטודנטים מקרן איס"ף (מילגות לסטודנטים ספרדים).

יו"ר הנהלת המרכז למורשת ארם צובא, מנחם ידיד, העניק לנשיאת הקרן, הגב' גינה ווינר מניו־יורק, תעודת הוקרה.

נשיא המרכז עוה"ד שלמה תוסיה כהן, הדגיש את ערך העבודה לקידום החינוך בקרב יהדות המזרח. פרופ' יעקב שוויכה, מרצה בכיר באוניברסיטת בר אילן דיבר על "חינוך במורשת יהדות ספרד".

היגחה משה כהן, מנכ"ל המרכז. בכנס הוצגו עבודות מחקר, פרי עבודתם של הסטודנטים, ותערוכת של הצייר אברהם שמי, ובה שיחזור מ־הווי יהדות חלב.

הצפה 12-6-90